

УДК 330.322

DOI: 10.18524/2413-9998/2019.3(43).183653

О. В. Рудінська,

кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар 24/26, 65058, м. Одеса, Україна,
e-mail: elena.rudinskaya@gmail.com

О. І. Яковлєв,

кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар 24/26, 65058, м. Одеса, Україна,
e-mail: yalexander@ukr.net

Р. Д. Барон,

студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент»
кафедра менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар 24/26, 65058, м. Одеса, Україна,
e-mail: ruslanabaron26@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ НА РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

Ринок дорогоцінних металів є одним з важливих чинників ефективного функціонування національної економіки. В Україні він відповідає за функцію накопичення дорогоцінного металу в державному резерві та дає можливість брати участь у операціях на світовому ринку дорогоцінних металів; що є особливо важливим в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Метали, дорогоцінні та напівдорогоцінні каміння є специфічними об'єктами обміну й торгівлі. Законодавством визначається, що дорогоцінними металами вважаються золото, срібло, платина і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, осмій, рутеній) у будь-якому вигляді та стані (сировина, сплави, напів-фабрикати, промислові продукти, хімічні сполуки, вироби, відходи, брухт тощо). Усі названі метали складають особливу ціннісну групу. Це проявляється не лише у фінансовому, але й у історико-культурному аспекті. Фінансова цінність підсилюється обмеженістю даних видів металів, їх складовою у золотовалютних резервах країни, що суттєво впливає на конкурентні позиції в глобальному

масштабі, бо саме дорогоцінні метали, дорогоцінні та напівдорогоцінні каміння можна у будь-який момент використати для регулювання платіжного дисбалансу, здійснення міжнародних платежів на державному рівні та для захисту заощаджень на рівні суб'єктів господарювання і населення.

Метою цієї статті є дослідження інноваційних підходів щодо управління активами на ринку дорогоцінних металів та каменів; висвітлення основних етапів розвитку операцій з дорогоцінними металами в Україні; дослідження сучасного стану менеджменту операцій з дорогоцінними металами і камінням та перспективних напрямів його розвитку.

Ключові слова: ринок дорогоцінних металів; фінансова грамотність населення; державний резерв; операції з дорогоцінними металами; інноваційні напрями та стратегії.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На тлі останніх фінансових подій в Україні та реакції на них громадян, піднімається все той же висновок: в Україні досить низький рівень фінансової грамотності населення. Нажаль, це стосується багатьох аспектів: 27 % громадян взагалі не роблять заощаджень; кожен другий заощаджує вдома, 48 % українців мають тільки загальні уявлення про рівень їхніх доходів та витрати, що не дає їм можливості визначити, що відбувається з їхнім бюджетом; 39 % населення нашої країни не мають банківських рахунків; такими фінансовими інструментами, як акції, облігації або інвестування в дорогоцінні метали користується лише 12 % населення; кожен третій українець вважає, що купувати речі в кредит є виправданим, але ж понад 60 % українців вважають себе фінансово грамотними [2]. Все це формує величезну проблему не тільки для кожного окремого мешканця нашої країни, але й для всієї держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даними НБУ, рівень фінансової грамотності українців гірший, ніж у жителів африканського континенту. Що таке фінансова грамотність і навіщо вона потрібна?. Що стосується безпосередньо зазначеної теми статті, розробкою проблем формування ринку дорогоцінних металів в Україні та дослідженнями їх особливостей займалися такі вчені як В. А. Афанасьєва, Г. С. Веселовський, Д. В. Видолоб, Д. С. Гурський, Н. Д. Дронова, К. В. Єфремова та ряд інших вчених близького та далекого зарубіжжя.

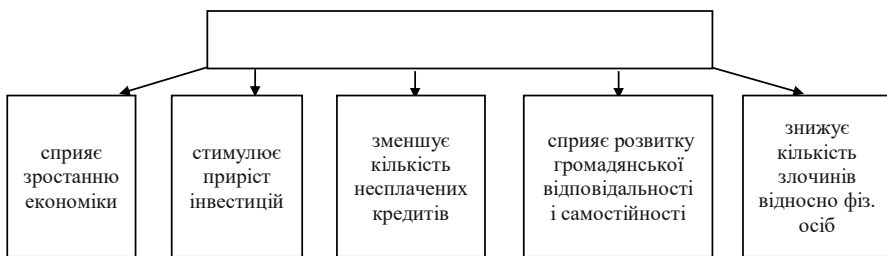
На відміну від існуючих напрацювань, дане дослідження покликане охопити проблеми розвитку ринку виробів з дорогоцінних металів і каміння України з цілісним баченням пріоритетів їх вирішення. До того ж, обрана тематика доволі мало висвітлюється вітчизняними вченими, відтак за останні роки відповідних публікацій є порівняно мало.

Постановка завдання. Дослідження інноваційних підходів щодо управління активами на ринку дорогоцінних металів та каменів, підвищення фінансової грамотності населення України; висвітлення основних етапів розвитку операцій з дорогоцінними металами в Україні; дослідження сучасного стану проведення операцій з дорогоцінними металами і камінням та перспективних напрямів їх розвитку.

Метою цієї статті є дослідження інноваційних підходів щодо управління активами на ринку дорогоцінних металів та каменів а також сприяння підвищенню фінансової грамотності населення України за допомогою аналізу ринку дорогоцінних металів та напідорогоцінного каміння оргоногенного походження.

Виклад основного матеріалу дослідження. На міжнародному рівні вивченням фінансової грамотності займаються Всесвітній банк і Організація Економічного Співробітництва та Розвитку. В Україні це питання вивчають НБУ, Міністерство фінансів, а також громадські організації. Фінансова грамотність – це багаж знань і навичок, які формують правильне ставлення до особистих грошей і дозволяють людині приймати вигідні для себе рішення. Поняття застосовується як по відношенню до окремого індивіда, так і для оцінки рівня розвитку суспільства.

Навіщо підвищувати фінансову грамотність і витрачати час на самоосвіту? По-перше, обізнаним людям живеться краще і спокійніше. Вони розуміють суть економічних процесів і знають, коли варто панікувати, а коли не варто. По-друге, високий рівень освідченості відкриває перед людиною нові можливості. Можливості нової роботи, додаткового доходу, самореалізації. По-третє, грамотну людину обдурити складніше. Якщо для середньостатистичного українця переваги очевидні, то в чому необхідність підвищення фінансової грамотності населення з точки зору держави?

Рис. 1. Фактори підвищення фінансової грамотності населення з точки зору держави

Джерело: розроблено авторами.

Ринок дорогоцінних металів в Україні є взаємодією учасників ринку щодо купівлі або продажу банківських металів, що сприяє накопиченню та концентрації їх у приватних осіб та держави. Крім того, таким чином держава може накопичувати резерви та здійснювати регуляторну політику. Отже, ринок дорогоцінних металів в Україні виконує функцію накопичення дорогоцінного металу в державному резерві а також, дозволяє проводити операції на світовому ринку дорогоцінних металів, що є особливо важливим в умовах глобалізації та євроінтеграції.

В сучасних умовах для захисту своїх заощаджень від інфляції найкращим інструментом довгострокового інвестування виступають саме дорогоцінні метали. В Україні ліцензію на операції з дорогоцінними металами мають 45 банків, які пропонують своїм клієнтам досить широкий набір операцій з дорогоцінними металами: купівлю- продаж зливків, продаж ювілейних і пам'ятних монет, відкриття поточних і депозитних рахунків у металах.

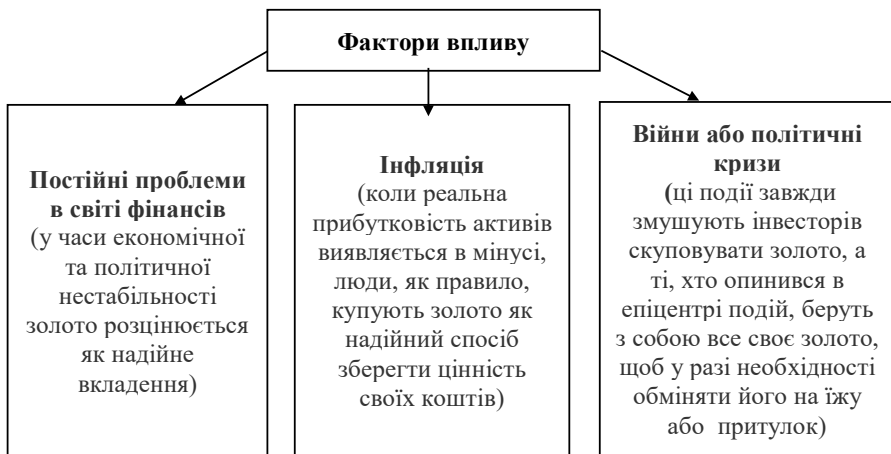
Депозити – традиційний і найбезпечніший фінансовий інструмент для отримання доходів. Депозити в банківських металах умовно поділяють на «готівкові» й «безготівкові». У першому випадку реальний зливков треба купити в банку й покласти його на депозит. Вадю цього різновиду депозиту є маржа між ціною купівлі й продажу, яка досягає сьогодні 10–15 % і з'їдає більшу

частину можливого доходу, а також комісії деяких банків. При відкритті депозиту в «безготівковому металі» клієнт кладе в банк свої гроші, які перераховуються в еквівалент обраного металу за курсом Національного банку на день відкриття вкладу. Реально метал при цьому не поставляється й маржа, звичайно, відсутня або мінімальна, що справді дає змогу виграти в разі зростання котирувань металу. Отже, безготівковий метал є найбільш цікавим інструментом для приватного інвестора, оскільки ціни тут максимально наближені до світових [7].

Золото як найбільш поширений дорогоцінний метал є важливим інструментом диверсифікації офіційних золотовалютних резервів Національного банку України. Ще в Стародавньому світі воно активно використовувалося для створення прикрас, різних предметів домашнього призначення, різноманітних культових та релігійних об'єктів. З давніх часів золото було металом королів, знаті, верховних правителів, так і сьогодні по праву вважається символом влади [6]. Крім того, воно не обтяжене жодними міжнародними кредитними зобов'язаннями, а це його вигідно відрізняє від інших складників резервів. В той же час, золото є важливим страховим резервом, джерелом ліквідних ресурсів та важливим елементом забезпечення національної грошової одиниці у складі активів НБУ.

Ціни на золото більше визначаються психологічними факторами, ніж балансом «попит/пропозиція». Відбувається так тому, що продукція кожної нової золотодобувної шахти швидко поглинається держателями запасів дорогоцінного металу. Іншими словами, коли власники «жовтого металу» налаштовані його продавати, ціни на цей актив падають, а коли гравці, навпаки, в настрої купувати дорогоцінний метал, то всі нові партії золота швидко йдуть у запаси інвесторів.

На рис. 2 вивчено фактори, що постійно стимулюють попит на золото.

Рис. 2. Фактори стимулювання попиту на золото

Джерело: розроблено авторами.

Тепер розглянемо інвестиції в срібло, адже їх популярність складно оскаржити. Привабливість срібла як об'єкта для «ризикованого» вкладення коштів обумовлена надійністю і стабільністю його вартості. При цьому періодичні стрибки котирувань по цьому металі дозволяють отримати непоганий прибуток.

Інвестиції в срібло можуть бути як прямими, тобто покупка срібних злитків і виробів, і більш вигідна їх перепродаж згодом, так і опосередкованими, тобто придбання акцій та інших цінних паперів компаній, які займаються видобутком дорогоцінних металів і срібла в тому числі. З міркувань диверсифікації варто купувати і золото, і срібло, хоча, як показує практика, зростання цін на ці метали, так само як і падіння котирувань, зазвичай відбувається одночасно і пропорційно: дорожчає золото, дорожчає і срібло.

Срібло цікаве для довгострокового інвестування. Адже в останні кілька десятків років спостерігається тенденція зниження обсягів видобутку цього металу, при підвищеному споживанні виробів з нього. При цьому 80 % переробленого срібла вже не придатне до оновлення [5]. Тобто в доступному для огляду майбутньому, ціна на нього не буде падати в зв'язку з очікуваним де-

фіцитом, а очікувана прибутковість відкриває великі перспективи для примноження капіталу.

Крім інвестицій в срібло та золото можна зробити ставку і на інші метали – паладій, платину тощо. Але є ще один не менш привабливий для інвестування актив-бурштин.

За даними дослідників, серед яких Б. І. Сребродольський, М. А. Богдасаров та ін. [8], Україна займає друге місце в світі за обсягом покладів природного бурштину, який віднесено до до-рогоцінного каміння органогенного утворення. Запаси цієї цінної викопної смоли, що утворилася з живиці хвойних дерев типу Pinus 35-60 млн років тому, в розвіданих родовищах України оцінюються в межах 134.8 т, а в перспективних – понад 950 т [8].

Основним напрямом використання бурштину в Україні, як і в світі, є ювелірна галузь. Він легко піддається обробці, ріжеться, шліфується й полірується, має широкий спектр відтінків, а тому придатний для виготовлення різноманітних за асортиментом ювелірних і декоративних виробів. Бурштин з України цінується за кордоном. Люди дуже ризикують, коли хочуть заробити, щоб провезти через українсько-польський кордон «сонячне» каміння. Волинь – прикордонна область й слово контрабанда – нерідко вживане.

У Волинській митниці ДФС зауважують, що бурштин не значиться у переліку предметів контрабанди, відповідно до чинного законодавства. На митниці «сонячне» каміння вилучають, якщо виявляють під час митних оглядів у громадян. Вилучення відбувається через приховування бурштину від митного контролю, відповідно до ч. 1 ст. 483 Митного Кодексу України.

На ринок видобутку бурштину недавно зайшли чотири нові компанії. Таким чином, на сьогоднішній день вже дев'ять підприємств законно отримали спеціальні дозволи на користування надрами бурштину, а отже, інвестування в бурштин матиме цілком легальний характер, чого не можна було сказати ще 5 років тому.

Один з аспектів бурштинової проблеми: Україна з кожним роком втрачає технічний і науковий потенціал, який можна використовувати для створення бурштинових продуктів із високою доданою вартістю. Наразі більшість прибутку від роботи з

українським бурштином осідає в Польщі, де діє легальний ринок, процвітає обробна індустрія та створюються наукові установи з роботи з бурштином. Українці ж роблять найбруднішу, малооплачувану роботу – видобувають. У переважній більшості випадків – нелегально. Це відбувається переважно по причині складної процедури отримання всіх необхідних дозволів для ведення легального видобутку.

Щоб отримати можливість легально видобувати бурштин, необхідно пройти складну та тривалу процедуру. Державна служба геології та надр (скорочено – Держгеонадра) має можливість надати відповідний дозвіл тільки після оформлення повного пакету документів, який передбачає, зокрема, й погодження від обласної ради та від Міністерства екології та природних ресурсів України (скорочено – Мінприроди). У кожній області передбачена своя процедура отримання погодження. Наприклад, у Рівненській області необхідно подати понад 20 документів, значна частина яких – це папери, які слід отримати від різних органів державної влади та державних підприємств. Подання неповного пакету документів або виявлення недостовірних відомостей у них є підставою для відмови. Аналогічно, з різних причин можуть відмовляти Мінприроди та Держгеонадра. Ця складна процедура породжує корупційні ризики й надзвичайно ускладнює – а на практиці здебільшого й унеможлиблює – отримання документів на легальний видобуток бурштину.

Але подолавши цю проблему, є всі підстави стверджувати, що збільшення інвестицій у бурштиновидобувну галузь дасть можливість ввести в експлуатацію нові родовища, завдяки яким зросте видобуток дорогоцінних металів, а отже, й доходи держави. Таким чином, бурштиновидобувна галузь України має перспективи подальшого розвитку саме у рамках держави. Розроблений нами механізм управління бурштиновидобуванням в Україні (рис. 3) розкриває процес перетворення бурштину з корисної копалини у джерело доходів бюджету.

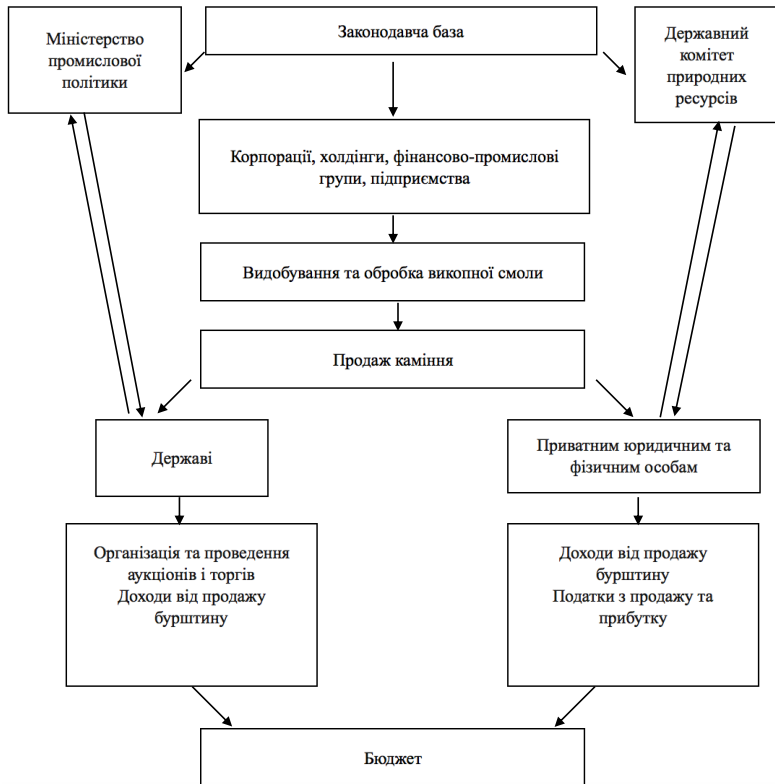
Щодо розвитку та втілення інноваційних підходів на ринку дорогоцінних металів, треба відзначити наступні напрями:

Необхідність формування цілісної державної стратегії за алгоритмом: підвищення фінансової грамотності населення – розвиток фінансового ринку України – підвищення ефективності та впливу на фінансову інфраструктуру ринку дорогоцінних металів – розвиток та збільшення інвестицій у бурштиновидобувну галузь.

Формування напрямів професійної освіти для сегменту виробництва та інноваційного розвитку ринку дорогоцінних металів та бурштиновидобування в Україні.

Розробку корпоративної стратегії втілення інноваційних технологій щодо розвитку ювелірної галузі та підвищення податкових надходжень до бюджету України.

Рис. 3 Механізм управління бурштиновидобуванням в Україні
Джерело: розроблено авторами.

Висновки та пропозиції. Щодо першої частини статті, потрібно зауважити, що діяльність з підвищення фінансової грамотності охопила весь світ. Підвищення рівня фінансової грамотності необхідне як для забезпечення стабільності фінансового сектору, так і для інформування споживачів і підвищення їхньої відповідальності.

Тому дуже важливо забезпечити належну законодавчу та регуляторну базу, яка б підтримувала споживачів, коли вони приймають фінансові рішення, спираючись на нові знання. Фінансові події в Україні дали зрозуміти, що існує потреба у кращих стандартах розкриття інформації та реалізації фінансових послуг для споживачів.

Також, на основі вищевикладеного матеріалу, слід підсумувати, що вітчизняний ринок виробів з дорогоцінних металів і каміння перебуває лише на етапі формування. Перспективи розвитку ринку мають орієнтуватись на цілі сталості з балансуванням економічних, екологічних і соціальних інтересів. Вирішення лише окремих аспектів проблеми та бездіяльність щодо інших нічого не змінить. Наприклад, значне спрощення процедури видобутку за умови відсутності покарання за незаконний видобуток бурштину не зупинить масового нелегального видобутку бурштину, оскільки видобувати нелегально завжди вигідніше. Водночас посилення відповідальності за нелегальний видобуток бурштину при неможливості отримати легальні дозволи на видобуток призведе до ще більшої корумпованості та масових заворушень серед місцевого населення.

І жоден із «бурштинових» законопроектів, які зареєстровані у Верховній Раді, не може вирішити ці проблеми комплексно. Тому, ми вважаємо за необхідне вдатися до таких заходів: спростити процедуру отримання дозволів на спеціальне надрокористування у сфері видобутку бурштину, зробити публічним процес отримання спецдозволів: транслювати засідання комісій, викладати в публічний доступ протоколи їхніх засідань та всі документи, які не становлять комерційної таємниці, внести зміни до Кримінального, Кримінального процесуального та Митного кодексів України, які посилять відповідальність за злочини, пов'язані із нелегаль-

ним видобутком, скупкою та переміщенням через кордон бурштину, а також ініціювати розслідування всіх фактів незаконних відмов у наданні або погодженні дозволів з відповідним покаранням винних у цьому посадових осіб. Усі ці заходи в силах покращити «бурштинову справу», що призведе до кращого функціонування інвестиційного механізму в рамках Української держави.

В цілому реалізація інноваційних підходів та ефективної державної стратегії щодо розвитку та підвищення інвестиційної привабливості фінансового ринку, ринку дорогоцінних металів, ювелірної промисловості та бурштиновидобування в Україні мають на меті отримання ефекту синергії корпоративної стратегії за активною участю державних установ та зміцнення відповідних галузей економіки і їх питомої ваги у доходах державного бюджету.

Список використаної літератури

1. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18.11.1997 року № 637/97-ВР: Законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80/page>. (дата звернення 02.09.2019).
2. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», червень 2019 р. URL: <http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06> (дата звернення 02.09.2019).
3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення, напівдорогоцінного каміння...: Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва Міністерство фінансів України від 26.12.2000 року № 82/350 (втратив чинність): Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0024-01>. (дата звернення 02.09.2019).
4. Виробництво ювелірних і подібних виробів: Клас 32.12: КВЕД-2010. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/32/KVED10_32_12.html. (дата звернення 02.09.2019).
5. Луців Н. В. Проблеми та основні тенденції розвитку вітчизняного ринку ювелірних виробів. *Товарознавство та інновації*. 2012. Вип. 4. С. 79-89.
6. Семенюк К. М. Державне регулювання розвитку ювелірної галузі в Україні : автореф. дис. ... канд. наук здерж. упр. : 25.00.02. Харків, 2015. 20 с.
7. Семенюк К. М. Нормативно-правова складова державного регулювання ювелірною галуззю в Україні: стан і перспективи. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 145-148.
8. Дідорук М. Проблеми та основні тенденції розвитку вітчизняного ринку

ювелірних товарів. «Реформування економіки України як фактор забезпечення сталого розвитку»: *Матеріали VI Всеукраїнської студентської наукової Інтернет-конференції*, м. Чернівці, 31 березня 2017 р. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2017. 212 с. С. 173-175.

9. Rudinska O., Sorokova T. Features and prospects for animal production export in ukraine. *International Scientific-Practical Conference "Innovation Management in Marketing: Modern Trends and Strategic Imperatives": Conference Proceedings, April 12-13th, 2018. Poznan, Poland: WSPiA Publishing. Pp. 147-150*
10. Попівняк Ю. М. Проблеми функціонування ювелірної промисловості України у світовому контексті та шляхи їх розв'язання. *Економіка та управління національним господарством*. 9. С. 62-69.

Стаття надійшла 05.09.2019 р.

Е. В. Рудинская,

кандидат экономических наук,

доцент кафедры экономики и управления

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,

Французский бульвар, 24/26, м. Одесса, 65058, Украина,

e-mail: elena.rudinskaya@gmail.com

А. И. Яковлев,

кандидат экономических наук,

доцент кафедры экономики и управления

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,

Французский бульвар, 24/26, м. Одесса, 65058, Украина,

e-mail: yalexander@ukr.net

Р. Д. Барон,

студентка 4 курса специальности «Менеджмент»

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,

Французский бульвар, 24/26, м. Одесса, 65058, Украина,

e-mail: ruslanabaron26@gmail.com

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ АКТИВАМИ НА РЫНКЕ ДРАГОЦЕННЫХ МЕТАЛЛОВ

Рынок драгоценных металлов является одним из важных факторов эффективного функционирования национальной экономики. В Украине он отвечает за функцию накопления драгоценного металла в государственном резерве и дает возможность участвовать в операциях на мировом рынке драгоценных металлов; что особенно важно в условиях глобализации и евроинтеграции.

Целью этой статьи является повышение финансовой грамотности населения Украины; освещение основных этапов развития операций с драгоценными металлами в Украине; исследования современного состояния проведения операций с драгоценными металлами и камнями и перспективных направлений их развития.

Ключевые слова: рынок драгоценных металлов; финансовая грамотность населения; янтарь; операции с драгоценными металлами; инновационные направления и стратегии.

O. V. Rudinska,

PhD in Economics

Associate Professor of Economics and Management Department

of Odessa I. I. Mechnikov National University

24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine

e-mail: elena.rudinskaya@gmail.com

O. I. Yakovlev,

PhD in Economics

Associate Professor of Economics and Management Department

of Odessa I. I. Mechnikov National University

24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine

e-mail: yalexander@ukr.net

R. D. Baron,

4th year student specialty “Management”

Department of Management and Innovation

Odessa I. I. Mechnikov National University

24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine

e-mail: ruslanabaron26@gmail.com

INNOVATIVE APPROACHES ON ASSET MANAGEMENT IN THE MARKET OF PRECIOUS METALS

The precious metals market is one of the important factors in the effective functioning of the national economy. In Ukraine, it is responsible for the function of accumulation of precious metal in the state reserve and gives an opportunity to participate in operations on the world precious metals market; which is especially important in the context of globalization and European integration.

Metals are a specific object of exchange and trade. Legislation determines that precious metals are gold, silver, platinum and platinum group metals (palladium, iridium, rhodium, osmium, ruthenium) in any form and state (raw materials, alloys, semi-manufactures, industrial products, chemical compounds, products, waste, scrap, etc.). All of these metals form a special value group. This is manifested not only in the financial,

but also historical and cultural aspects. The financial value is amplified by the limited nature of these types of metals and their composition in the country's gold and foreign currency reserves, which significantly affects the competitive position on a global scale, since precious metals can be used at any time to regulate the payment imbalance, to make international payments at the state level and to protect savings at the level of economic entities and population. The purpose of this article is to increase financial literacy of the population of Ukraine; coverage of the main stages of the development of operations with precious metals in Ukraine; research of the current state of operations with precious metals and stones and perspective directions of their development.

Keywords: market of precious metals, financial literacy of the population, amber, operations with precious metals.

References

1. Pro derzhavne rehulivannia vydobutku, vyrobnytstva i vykorystannia dorohotsinnykh metaliv i dorohotsinnoho kaminnia ta kontrol za operatsiiami z nymy: Zakon Ukraïny vid 18.11.1997 roku No 637/97-VR: Zakonodavstvo Ukraïny [The Law of Ukraine On the state regulation of production, production and use of precious metals and precious stones and control over their operations from 18.11.1997 No 637/97-VR]. Retrived from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80/page>. [In Ukrainian].
2. Finansova hramotnist, finansova inkluziia ta finansovyi dobrobut v Ukraini. Proekt USAID «Transformatsiia finansovoho sektoru», cherven 2019 r. [Financial literacy, financial inclusion and financial well-being in Ukraine. USAID Financial Sector Transformation Project, June 2019]. Retrieved from: <http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06> [In Ukrainian].
3. Pro zatverdzhenia litsenziinykh umov provadzhenia hospodarskoï diialnosti z vyrobnytstva dorohotsinnykh metaliv i dorohotsinnoho kaminnia, dorohotsinnoho kaminnia orhanohennoho utvorennia, napivdorohotsinnoho kaminnia...: Nakaz Derzhavnoho komitetu Ukraïny z pytan rehuliatornoï polityky ta pidpriemnytstva Ministerstvo finansiv Ukraïny vid 26.12.2000 roku No 82/350 (vtratyv chynnist): Zakonodavstvo Ukraïny [On approval of Licensing conditions for conducting business activities in the production of precious metals and precious stones, precious stones of organogenic formation, semi-precious stones ...: Order of the State Committee for Regulatory Policy and Entrepreneurship (lapsed): Legislation of Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0024-01>. [In Ukrainian].
4. Vyrobnytstvo yuvelirnykh i podibnykh vyrobiv: Klas 32.12: KVED-2010 [Manufacture of jewelry and related articles: Class 32.12: NACE-2010.]. Retrieved from: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/32/KVED10_32_12.html [In Ukrainian].
5. Lutsiv, N. V. (2012). Problemy ta osnovni tendentsiyi rozvytku vitchyznyanoho rynku yuvelirnykh vyrobiv [Problems and main tendencies of development of the domestic jewelry market]. *Tovaroznavstvo ta innovatsiyi. – Commodity Science and Innovation*, Vol. 4, Pp. 79-89. [In Ukrainian].
6. Semeniuk, K. M. (2015). Derzhavne rehuliyuvannya rozvytku yuvelirnoyi haluzi v

- Ukrayini [State regulation of jewelry industry development in Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv. [In Ukrainian].
7. Semeniuk, K. M. (2013). Normatyvno-pravova skladova derzhavnoho rehulyuvannya yuvelirnoy haluzzyu v Ukrayini: stan i perspektyvy [The legal component of state regulation of the jewelry industry in Ukraine: status and prospects]. *Ekonomika ta derzhava. – Economics and state*, Vol. 11, Pp. 145-148. [In Ukrainian].
  8. Didoruk, M. (2017). Problemy ta osnovni tendentsiyi rozvytku vitchyznyanoho rynku yuvelirnykh tovariv [Problems and main tendencies of development of the domestic jewelry market]. *Reformuvannia ekonomiky Ukrayiny yak faktor zabezpechennia staloho rozvytku: Materialy VI Vseukrainskoi studentskoi naukovoï internet-konferetsii. – Proceedings of VI Ukrainian student scientific internet-conference “Reforming Ukrainian economy as a factor in ensuring sustainable development”*. Pp. 173-175. [In Ukrainian].
  9. Rudinska O. Sorokova T. Features and prospects for animal production export in Ukraine. *International Scientific-Practical Conference Innovation Management in Marketing: Modern Trends and Strategic Imperatives: Conference Proceedings, April12-13th, 2018. Poznan, Poland: WSPiA Publishing*. Pp. 147-150
  10. Popivniak, Yu. M. (2013). Problemy funktsionuvannia yuvelirnoi promyslovosti Ukrainy u svitovomu konteksti ta shliakhy yikh rozviazannia [Problems of functioning of jewelry industry of Ukraine in the world context and ways of their solution]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom. – Actual problems of economics*, Vol. 9, Pp. 62-69. [In Ukrainian].